

IZ knjige Mit o OF in KPS - Zgodovinska resnica o Dražgošah

Zgodovinska resnica o Dražgošah

Nemška vojaška oblast je po 21. Decembru 1941 sprejela odločitev, da bodo uničili partizansko gverilsko gibanje na Gorenjskem. Posledično je bila ta odločitev sprejeta potem, ko so partizani preoblečeni v nemške uniforme 21. decembra 1941 vdrl v škofjeloške zapore in osvobodili dva zapornika (komunist Sveto Kobal, ki je po nalogu Lojzeta Kebeta vzdrževal vezo s Cankarjevim bataljonom je soorganiziral in bil neposredni zraven pri tej akciji osvobajanja). Cankarjev bataljon je tiste dni taboril v Poljanski dolini. Nemci so z ofenzivo pričeli 25. decembra 1941 in še isti dan prišli v Poljane. Začeli so se boji pri Poljanah in Črnem vrhu. Nemcem je uspelo z oklepnimi avtomobili vdreti v Poljane. Cankarjev bataljon se je v noči iz 26. na 27. december razporedil za obrambo na Pasji ravni ter na Bukovem, Kovskem in Valterskem vrhu. Nemške čete pa so zjutraj začele česati široko obkoljeno območje in partizane pregnale. Partizani so pobegnili proti Jelovici, Nemci pa so za njimi »čistili«. Že med borbo so nekateri partizani odhajali domov. Del komaj mobiliziranih novincev v bataljon in tudi del prebivalstva ni vzdržal pritiska sovražnikove protiakcije. Večinsko prepričanje, da bo vojna hitro končana, ker so Nemci doživeli poraz pred Moskvo, je splahnelo. Že med boji nad Poljansko dolino, še bolj pa v noči na 28. december, so začeli posamezni partizani in skupine odhajati na svoje domove.

Partizani so ostali brez hrane in brez pravega načrta kam in kako. Poveljstvo se je borilo z novinci, jih prepričevalo, da ostanejo. Ostala je le slaba glavnina, ki si je za skrivališče izbralo nesrečne Dražgoše. V Dražgošah je namreč delovala mala skupina komunistov, ki jih je organiziral vaški učitelj Bertot. V letih 1936–1938 je v dražgoški šoli poučeval. Izobraževal se je v Sovjetski zvezi in bil član komunistične partije. V Dražgoše so partizane prezimit povabili prav komunisti Bertota. V Dražgoše so prišli v noči s 30. na 31. 12. 1941. Prišli so iz Poljanske doline čez Pozirno, Sv. Mohor (Zabrekve) in Kališe.

V tedniku Družina št 2, letnik 2010 je domačin Franc Kavčič zapisal svoje spomine:

»Vas je imela zelo dobro lego za umik na Jelovico, če bi Nemci morda napadli. Snega je bilo zelo veliko, vsaj meter in pol, vendar so imeli vozniki lesa dobro utrjene poti z Jelovice. Vas je bila razpotegnjena, vendar so bile hiše na kupu, tako da so imeli partizani hrane in prenočišč dovolj. Za takratni čas so bile Dražgoše bogata vas.

Vse to potrjuje dejstvo, da je bila vas načrtno izbrana. Med partizani se je govorilo: »Take farške vasi pa res ni škoda.«

Cankarjev bataljon je bil ustanovljen 5. avgusta 1941 sredi Jelovice na Vodiški planini. Vodil ga je Stane Žagar, član CK KPS in Glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet. Poveljnik je postal kapetan Jože Gregorčič – Gorenjc, španski borec. Politkomisar je bil Ivan Bertoncelj – Johan. Operativna častnika sta bila Franc Primožič – Marko in Miha Švigelj, oba oficirja bivše jugoslovanske vojske. Bataljonski zdravnik je bil najprej dr. Jože Gabrovšek, po njegovem odhodu pa medicinec Janez Konšek s Trojan. Cankarjev bataljon je najprej štel 120 ljudi. Imeli so 40 pušk, eno strojnico, nekaj samokresov in bajonetov. Razporejeni so bili v dve četi: Jeseniško-Cankarjevo in Jelovško. Cankarjev bataljon se je v naslednjem mesecu zmanjšal za tretjino zaradi nekaterih bojev in nemškega preganjanja. V drugi polovici oktobra pa sta se četi spet združili. Partizani so se namestili na Sv. Mohorju z nadmorsko višino 948 m. Cankarjev bataljon je svoje lokacije menjal pogosto, na Sv. Mohorju pa so ostali do 9. decembra 1941. V novembru je prišlo tudi do sprememb v vodstvu Cankarjevega bataljona. Komandant je postal Stane Žagar, namestnik Jože Gregorčič in politkomisar Lojze Kebe – Štefan. Gregorčič je bil hkrati še vedno komandant, njegov politkomisar pa Ivan Bertoncelj – Johan. Do januarja 1942 je Cankarjev bataljon štel 200 borcev. 80 mož je bilo iz Poljanske doline, kjer so jih partizani mobilizirali in jim zagotavljali, da bo konec vojne čez 14 dni ...

Cankarjev bataljon je prišel v Dražgoše v dveh skupinah. Glavni štab so imeli na domačiji Pr' birt Na pečeh. Partizani so bivali po hišah, v hlevih in sokolskem domu. Na novo leto zvečer je bil prvi miting (1. 1. 1942), drugi miting pa so organizirali 6. januarja 1942 v sokolskem domu. Glavni govornik na drugem mitingu je bil Stane Žagar, ki je govoril, da so v Dražgoški republiki tako rekoč svobodni, da so dobro oboroženi in da bodo branili Dražgošane pred Nemci. Govoril je tudi o komunizmu in o tem, da bo po uvedbi nove družbene ureditve vse boljše. Večina ljudi je dvomila v to, kljub temu pa so nekateri nasedli njegovim besedam. Ljudi je bilo predvsem zelo strah in so se bali prihodnjih dni.

Že prvi dan bojev, v petek 9. 1. 1942, je moj oče prosil partizane, naj odidejo iz vasi, ker so Nemci premočni, da bi jih partizani lahko premagali. »Pojdite iz vasi! Jaz vem, kaj je vojska in vojna, ker sem bil v prvi svetovni vojni. Nemci tega ne bodo dopustili. Ljudje bomo nesrečni, vas pa bodo premagali ali pa se boste morali umakniti. Pripravljeni smo vam voziti hrano na Jelovico, samo pojdite iz vasi!« jih je rotil oče. Na Jelovici je bilo namreč takrat veliko planinskih in gozdarskih koč. Vendar so bili partizani odločeni, da se bodo uprli in da bodo ljudi branili pred Nemci, če bi ti napadli. Tudi Stane Žagar in Jože Gregorčič sta bila enakih misli, češ, uprli se bomo, pa bo, kar bo. Možje, ki so bili za to, da bi se umaknili in so vodstvo tudi prosili, da to storijo, so morali odstopiti. Tudi komandir čete, tovariš Pečnik, je menil, da se je treba umakniti iz vasi. Zato so ga kmalu odstranili iz svojih vrst ... Ko so borci videli, kaj se dogaja, jih je vsaj 120 pobegnilo že prvi dan bojev. Partizani tudi orožja niso imeli veliko. Slišal sem, kako so se v petek zvečer (9. 1.) pri nas doma partizani pogovarjali o tem, da ima nekdo samo še pet

metkov, drugi le tri, borec z jugoslovansko zbrojevko pa je dejal, da ima samo dva šaržerja.

Nazadnje so se partizani in domačini nekako dogovorili, da bodo Dražgošani »dogodek« oziroma prebivanje partizanov v vasi prijavili županu Francetu Benediku. Izbrali so tri može. Nazadnje je to dolžnost opravil samo Pintar, ki je živel v vzhodnem delu vasi Na pečeh. Župan mu je rekel, da bo to olajševalna okoliščina in da so ljudje svojo dolžnost izpolnili. Vendar ljudje temu niso verjeli. Franceta Benedika, po domače Mlinarja, so za župana postavili Nemci. Še istega leta (1942) so ga partizani ubili kot izdajalca, prav tako so pobili tudi njegovo družino. Dražgošani vedo povedati, da se je Franc Benedik kot župan zavzemal za ljudi in se boril za pravico, kolikor se je v tistem času lahko.

Nemci so v petek, 9. januarja 1942, ob 8. uri zjutraj najprej začeli prodirati v Dražgoše z zahodne strani, vendar so se kasneje obrnili nazaj proti Rudnu. To so potrdili gozdni delavci (furmani) iz vasi, ki so v petek zjutraj delali na Jelovici v Češnc, tj. kraj na stičišču Rudna in Dražgoš. Tam so Nemci te delavce zjutraj zajeli. Ko se je začelo mračiti, so fantom na sani (»posmojke«) naložili municijo in se začeli pomikati proti vasi. Mlade fante domačine so Nemci postavili v prvo vrsto za ščit. Partizani, Jaka Brnard in njegov vod, so se »srečali« z Nemci in ujetniki na kraju, imenovanem Kras, ki je od vasi Pri cerkvi oddaljen približno 500 metrov. Tu so imeli partizani zasedo. Jaka Brnard ni mogel streljati, ker mu je zamrznil mitraljez. Drugi njegovi soborci, ki so bili skriti za kozolci, pa so na Nemce začeli streljati ... Ujeti fantje, med katerimi je bil tudi moj brat Janez, so se v zmedi pognali po strmini, ki se je odpirala pod cesto, in se tako rešili. Konje so Nemci zasegli in se umaknili nazaj.

Prvi dan so Nemci začeli streljati s topovi z Rudna. Ljudje so bili ta dan še v hišah. Ena hiša (po domače Žerevnikova) Na pečeh je prvi dan že pogorela.

Drugi dan, v soboto, 10. januarja 1942, se je obstreljevanje stopnjevalo. Pogorelo je več hiš v vasi Na pečeh, ki so bile v dosegu topov, postavljenih na Rudnu pri Novakovi žagi. V soboto so se ljudje umaknili v kleti.

V nedeljo, 11. januarja 1942, ko se je začelo daniti, so Nemci spet napadli s topovi z Rudna. Ljudje so bili večinoma v kletih, nekateri pa so se že umaknili na Jelovico, ker so slutili, da se bo zgodilo nekaj hudega. Bil je zelo hladen dan, minus 15 stopinj Celzija in meter in pol snega.

Istega dne so Nemci napadli tudi z vzhoda – na Jelenščah. Veliko ljudi se je pred granatami umaknilo prav tja, ker je ta zaselek bolj v zavetju in nekakšen »mrtvi kot«, kamor ni priletelo toliko izstrelkov kot v druge dele vasi. In prav tu so Nemci zajeli veliko ljudi in ob 11. uri dopoldne pričeli z morijo. Ljudje so stali v vrsti in nemški vojak je postavil roko na določeno višino. Kdor je bil višji od njegove roke, so ga postavili v vrsto za streljanje, kdor je bil manjši od te višine, so ga izpustili. Tako je bilo ustreljenih 21 mož: najstarejši je imel 73 let, najmlajša fanta pa sta bila stara samo 12 let. Tam je bilo tudi veliko žensk in majhnih otrok, ki so morali gledati morijo in nato iti mimo postreljenih trupel.

Na tem mestu bi rad še enkrat opozoril na to, da Dražgošan Ludvik Jelenc še vedno trdi, da je pobegnil Nemcem iz vrste za streljanje na Jelenščah. Vendar to ni res. Resnica je, da je bil Ludvik Jelenc takrat še otrok in manjši od višine, ki jo je z roko določil nemški vojak, torej ni bil v vrsti za streljanje. Tisti, ki je skočil iz vrste, je bil Evgen Luznar iz Dražgoš. Nemci so za njim

streljali, vendar jim je pobegnil. Žal je že pokojni, da bi lahko o tem spregovoril ...

V nedeljo zvečer, 11. januarja, je prišel stric Peter, očetov brat, z Jelovice, kjer je delal v gozdu, do nas in prosil mojega očeta Janeza, da bi šla skupaj pogledat, kaj je z njegovo družino, ki je živela Na pečeh. Moj brat, tudi Janez, je šel s stricem namesto očeta. Ko sta prišla do stričevega doma, je stric našel le gorečo hišo, njegove družine pa ni bilo nikjer. Iz gorečega hleva sta poskušala rešiti kravo, v tistem hipu pa je strica Petra oplazil rafal (Nemci so bili oddaljeni le še 50 m od stričeve hiše), moj brat pa se je uspel rešiti tako, da je skočil v bližnji svinjak. Stric se je uspel rešiti in je nato ves obupan pritekel nazaj v vas Pri cerkvi in povedal, da njegove družine ni nikjer in da so verjetno ubili tudi mojega brata Janeza. Moj oče in mama ter stric so bili obupani in niso več razmišljali, da bi se umaknili zvečer na Jelovico. Tako so naslednji dan, v ponedeljek zjutraj, Nemci zajeli mojega očeta in strica doma in ju ubili ...

Mojega brata Janeza pa je v svinjaku našel avstrijski vojak, ki je govoril slovensko. Usmilil se ga je in ga odpeljal do Gričarjeve hiše, kjer so Nemci zbirali ljudi za selitev (v Šentvid v Škofove zavode, kot se je izkazalo pozneje), in mu podaril verižico s križcem z besedami, naj se ga spominja ...

Bičkov vod in štab, ki sta bila v nedeljo, 11. januarja, v vzhodnem delu Dražgoš, sta bila od 200 do 300 m oddaljena od kraja na Jelenščah, kjer so Nemci streljali domačine. Vsi partizani, kolikor jih je še ostalo, so se poskrili v Grogcovih gosto zasajenih smrekicah in samo opazovali ... Videli so, kaj se dogaja, vendar niso ničesar ukrenili. Nihče od partizanov tudi ni prišel sporočiti ljudem Na pečeh in Pri cerkvi, kaj se dogaja v Jelenščah, ali jih opozoriti, naj zbežijo oziroma se vsaj poskušajo rešiti. Torej so se možje, ki so se prej bahali, da bodo branili Dražgoše pred Nemci, zdaj skrivali!

V nedeljo zvečer v vasi ni bilo nobenega partizana več in so prepustili Dražgošane na milost in nemilost Nemcem. Vsi so se umaknili na planino Kališnik (kraj, ki že spada pod Jelovico), od koder so iz bajte pregnali Dražgošane iz vasi Na pečeh, ki so se še uspeli umakniti pred morijo. Pred morijo se je na Jelovico umaknil tudi Matičev stari ata, star 85 let. Pot do Kališnika je bila za starega človeka zelo naporna, zato je moral večkrat počivati. Nekako na sredi poti med Dražgošami in Kališnikom, kraj se imenuje Počivalo, je oče moral spet počivati. V tem času ga je dohitel štab Cankarjevega bataljona. Ko je soborec Staneta Žagarja videl, da je oče skoraj omagal, je prosil druge, da bi pomagali staremu človeku, da nekako pride do Kališnika. Vodstvo pa gaje zavrnilo, da se zdaj nima časa ukvarjati s temi ljudmi ... Za borci pa je mimo Matičevega starega ata prišla Brinovcova mama, ki je bila noseča, z leto in pol starim otrokom v košu. Pomagala je Maticovemu očetu, da so skupaj nekako prišli do bajte na Kališniku. Ob 11. uri zvečer pa se je 31 domačinov, ki so se zatekli v to bajto in med katerimi je bila tudi 10-letna deklica, ki je sedaj moja žena, moralo spet umakniti štabu Cankarjevega bataljona (približno 15 partizanov) in si poiskati novo zatočišče v drugi eno uro oddaljeni bajti na Pstinah.

V ponedeljek zjutraj, 12. januarja ob 8. uri so Nemci vdrli v vas Pri cerkvi. Vse hiše v vasi so obkolili in vse moške, ki so jih dobili po hišah, nagnali v Pikcovo hišo, med njimi tudi mojega očeta in strica, in jih nato odgnali v župnišče in prosvetni dom ter jih žive zažgali. Vseh žrtev je bilo 18. Takrat sem svojega očeta zadnjič videl.

»Slavna bitka« v Dražgošah je tako zahtevala 41 žrtev med domačini: 39 moških in 2 ženski (punčko, staro tri leta, je zadela granata, Kolendrova mama pa je bila ranjena na Jelovici, ko so bežali, in je potem umrla).

Tu moram opozoriti še na napako Ivana Jana, ki je pisal o dražgoški bitki. Ta je v svoji zadnji knjigi zapisal, da je bila ranjena Koritnikova mama, vendar to ni res. Koritnikovi mami je umrl otrok, ki je bil obstreljen in je pozneje umrl, ranjena pa je bila Kolendrova mama, ki je kasneje umrla.

V Dražgošah je padlo sedem partizanov in 27 Nemcev. Trditev, da je padlo sto ali več Nemcev, nikakor ne drži. Vseh ranjenih Nemcev pa je bilo 14. O njihovem številu sem stoodstotno prepričan, ker sem moral v zaporu v Šentvidu skupaj z Birtovim Matijem ribati sobo, v kateri so ležali Nemci, ranjeni v Dražgošah. Med njimi je bil tudi vojak iz avstrijske Koroške, ki je potrdil, da je bil ranjen prav v Dražgošah ...

Otroke in ženske iz vasi Pri cerkvi so Nemci v ponedeljek, 12. januarja, okoli 12. ure zaprli v Jorcovo hišo v dnevno sobo (približno 40 ljudi), da nas bodo skupaj s hišo zažgali. Otroke in ženske iz vasi Na pečeh pa so strpali v t. i. ta malo Matičevo bajto (približno 20 ljudi), okrog katere so že položili drva, da jo bodo zažgali, in v klet Gričarjeve hiše (tudi približno 20 ljudi). Ko je župan Mlinar izvedel, kaj nameravajo Nemci storiti s preostalimi domačini, je posredoval pri Nemcih in jih prosil, naj vsaj njim prizanesejo ... Nemci so se zaradi posredovanja župana odločili, da domačine preselijo. S selitvijo so začeli v ponedeljek popoldne Na pečeh, v torek dopoldne pa v vasi Pri cerkvi. Najprej so nas peš odgnali na Rudno, približno tri kilometre, tam pa so nas strpali v vojaški tovornjak ... Ko sem se po poti do Rudna ozrl proti domači vasi (po približno 500 metrih), sem videl, da je bila vas vsa v plamenih ... Star sem bil deset let, ostal sem brez očeta in brez doma ... Jokal sem in nemški vojak mi je zagrozil s pištolo. Drug vojak mu je preprečil, da me ni ustrelil. Odpeljali so nas v neznano... Pripeljali so nas v Šentvid v Škofove zavode. Vseh skupaj iz obeh delov vasi nas je bilo 81.

Pred vrati zapora v Šentvidu sem zagledal svojega brata Janeza, za katerega smo vsi mislili, da je mrtev. Skupaj z drugimi vaščani iz vasi Na pečeh so ga namreč preselili že v ponedeljek popoldne.

V tem času, ko smo bili v zaporu, je nemška minerska enota zminirala vse hiše v Dražgošah, razen cerkve.

Vsi preseljeni Dražgošani smo bili zaprti v enem samem prostoru. V Šentvidu smo ostali šest tednov. Hrane je bilo zelo malo. Vsaka družina je dobila eno skodelico (približno liter in pol) in to hrano si je morala razdeliti med družinske člane. Zadnjih trinajst dni so v zaporu v kuhinji delala tri dekleta iz Dražgoš (Birtova Tončka in Albinca in Megušarjeva Micika) in tako smo po dolgem času lahko spet poskusili gorenjske koruzne žgance. Po šestih tednih, na pustni torek ob sedmih zjutraj, je prišel ukaz, da moramo biti ob devetih pripravljeni za odhod. Prepričani smo bili, da nas pošiljajo naprej v nemška taborišča. Naložili so nas v dva vojaška kamiona in začeli smo se voziti proti Jeprci in nato zavili proti Škofji Loki. Slišal sem, da so se starejši pogovarjali, da se peljemo proti Selški dolini. Pripeljali so nas do vasi Češnjica. Tam so nas razložili in nas pustili sredi ceste.

Premišljevali smo, kako naprej ... Dobri ljudje in nekateri sorodniki so izvedeli, da so pripeljali Dražgošane iz zapora in so nam prišli pomagat. Našo družino je vzel pod streho daljni sorodnik Erzarjev Franc iz Podlonka, ki je živel v Otokih, to je naselje nekako med Češnjico in Železniki. Nikoli ne bom pozabil, kako nam je Francetova sestra postregla s pustnimi dobrotami (bil je ravno pustni torek). Počutil sem se, kot da sem na kraljevski gostiji. V tej hiši smo ostali do sredine leta 1945. Vsi izseljeni Dražgošani so dobili dom pri dobrih ljudeh. Tudi tisti Dražgošani, ki niso bili zaprti v Šentvidu, torej tisti, ki so se uspeli še pravočasno umakniti na Jelovico, so kasneje dobili zavetje pri dobrih ljudeh, in to kljub temu, da je bilo vsem, ki bodo vzeli pod streho Dražgošane, zagroženo s smrtno kaznijo.

Spominjam se, kako sva 25. marca 1942 z mamo odšla k Markcovim na Rudno po hrano in prav na ta dan sem videl z Rudna (od Novakove žage), da so Nemci zminirali tudi cerkev, ki je še edina stala v Dražgošah ... To je bil dejanski konec vasi in od nje ni ostalo ničesar več. Do 25. aprila 1942 je bilo območje Dražgoš razglašeno za zaprto vojaško območje in vsakomur, ki bi se zadrževal na njem, je bila zagrožena smrtna kazen.

Po 25. aprilu 1942 smo začeli občasno hoditi v Dražgoše obdelovat zemljo, da smo se lahko preživljali med vojno. Iz Češnjice smo hodili peš ali s konjem. Sredi leta 1944 so bili Nemci pregnani iz Železnikov in partizani so mobilizirali več fantov (jaz sem imel takrat trinajst let) za prevoz hrane in materiala za oskrbo partizanov do Novakov in Cerknega, na t. i. Področje. Zelo dobro se spominjam, kako sem pozimi 1944 ponoči moral odpeljati tovor s konjem na Področje. Nekdo od prevoznikov je peljal sol. Pri nas doma je bilo zelo malo hrane, o soli pa smo lahko le sanjali ... Ko sem videl toliko soli na kupu, sem si zaželel, da bi jo lahko vsaj malo prinesel domov. Slekel sem suknjič in nekaj soli stresel v rokav in pustil suknjič pri drevesu. Ko sem se vračal s Področja, sem sol spotoma pobral.

Stane Žagar, poveljnik partizanov, pred vojno šolski upravitelj v Sr. Dobravi je v Dražgošah takoj po prihodu na silvestrsko noč organiziral v Sokolskem domu dva mitinga na katere je povabil Dražgošane. Predvsem je govoril o Sovjetih, o raju, ki da bo prišel, ter o tem, da je do sedaj na različnih frontah ubitih sedem milijonov Nemcev. Zagotavljal jim je, da se Nemci pred partizani povsod umikajo. Prvega mitinga se je udeležilo, predvsem iz zanimanja, precej vaščanov, medtem, ko jih na drugem ni bilo niti polovico vseh udeleženi na prvem mitingu. Ljudje so namreč bili prepričani, da ni bilo nobenega govora o Slovencih, da samo govori o Sovjetih, in da to ne more biti nič dobrega. Nemci so zvedeli za Dražgoše in pričeli s »čiščenjem« Dražgoš, kot je v svojem pričevanju zapisal domačin Franc Kavčič, 09 januarja 1942. Topove so postavili na Rudnem, na kraju imenovanem Pri znamenju in pri domačiji Novakovih. Streljali so dva dni. Popolnoma je točna navedba, da je umrlo 27 nemških vojakov, podatki, ki jih je teh šestdeset let navajala uradna zgodovina je neresničen. Večina partizanov se je takoj po začetku streljanja umaknila na najvišjo točko Dražgoš, na Jelešče., z njimi tudi nekaj vaščanov. Ostali vaščani so ostali v glavnem na svojih domovih. Zbrali so se v Grogovčovi in Šolarjevi hiši. Obe hiši so od zunaj obložili z drvni. Ti hiši so izbrali, ker je iz teh hiš bil najbolj varen umik. V nedeljo 12 januarja 1942 so Nemci prišli do Jelešč. Iz obeh navedenih hiš, v katerih so ostali samo domačini, prepuščeni na nemilost od strani partizanov, ki so pred tem pobegnili, so pobrali vse moške starejše od 12 let in jih takoj tam ustrelili.

Zgodovinska resnica o Dražgošah

Prispeval Roman Leljak

Četrtek, 06 Januar 2011 14:52 - Zadnjič posodobljeno Četrtek, 06 Januar 2011 16:13

Takšnih je bilo trinajst. Med njimi Lotrič Ciril (Grogovčev), star 18 let, Berce Tomaž (Peskarjev), star 70 let, Lotrič Franc (Tomaževcevec) star 60 let, Habjan Janko (Ožbicov) star 30 let, Marenk Stanko (Pstoten), star 20 let, Lotrič Franc (Štihelnov) 16 let, Bolčarjev Matija star 60 let in njegova sinova Maks in Franc, stara okoli 20 let, Berc Tone (Joževcevec) star 65 let in njegov zet Peterkovič Lojze, star 30 let. Luznar Evgen je po srečnem naključju ušel smrti, po tem, ko je že postavljen pred zid. Ko je njegov sosed mrtev padel na tla, ga je pri tem podrl. Kasneje je izplezal stran.

Na pečeh so Nemci ustrelili še Petra Frakelja, starega 57 let, ki zaradi bolezni ni mogel od doma, in sina Zdravka, ki očeta ni želel pustiti samega.

V vasi pod cerkvijo so ljudje v večini ostali doma misleč, da se jim ne bo zgodilo nič slabega. Tam namreč ni bilo partizanov. Nemci so ubili 40 domačinov starejših od 12 let. Med njimi Prevc Petra (Markov) starega 22 let, Prevc Rafka (Markov) starega 25 let, Šmid Gropa (Urbanovec) starega 35 let, Kavčič Janeza (Hkavščevega) starega 55 let, Jelenc Tomaža (Pavelnov) star 28 let, Šmid Janeza (Kovačev) star 26 let, Urbanov hlapec, star 20 let, Šolar Tomaž (Mažev) 26 let, Šolar Albin (Mažev) star 30 let, Habjan Miha (šimnov), Habjan Janez (Šimnov), Habjan Tomaž (Šimnov), vsi od 30 do 38 let, dva brata Magušar (Kopčeva) 28 in 30 let, Jelenc Jernej (Dobre), star 32 let, Kavčič Peter (Bitc) star 45 let.

Dražgoški begunci so srečevali, oziroma dohitevali bežeče partizane na Jelovico. Očitali so jim kaj so storili z njimi. Partizani se za očitke niso zmenili. Nezadostno oblečenim beguncem ni nihče pomagal. Bežali so tudi otroci brez staršev. Ostaja še neraziskan in nepotrjen podatek, ki ga je objavila Svobodna Slovenija v številki 6, stran 3, leta 1942 in sicer:

» Bežali so tudi otroci brez staršev. Na Martinčku (Jelovica) so našli mrtve tri zmrznjene otroke v starosti 4 - 10 let (deček in dve deklici). Štiri družine so pribežale v Radovljico. Od tej ima ena sedem mladoletnih otrok. Okoli 80 Dražgošanov so Nemci naložili in na avtomobilih odpeljali v št. Vid nad Ljubljano. Vrednostne predmete so vojaki pobrali zase in jih pošiljali na svoje domove v Nemčijo. Tudi vso živino so odpeljali. Nazadnje so zrušili vso vas in ruševine zažgali. Prelepe slovenske vasi v Šeški dolini ni več. Uničena je tudi farna cerkev z znanimi štirimi zlatimi baročnimi oltarji iz leta 1658, ki so bili najlepši tovrstni spomenik v Sloveniji... «

Zgodovinska resnica o Dražgošah

Prispeval Roman Leljak

Četrtek, 06 Januar 2011 14:52 - Zadnjič posodobljeno Četrtek, 06 Januar 2011 16:13

Nemški letak o teh dogodkih pa zapiše, da so Dražgoše zravnane z zemljo in da je bilo prebivalstvo kaznovano »mit schweren Waffen«. V letaku je objavljena grožnja, da bo smrtna kazen zadela vsakega, ki bi beguncem iz Dražgoš nudil prenočišče ali jih skrival.

Glasilo OF, januar 1942, je zelo na kratko omenilo dogodke v Dražgošah, niti besede o žrtvah. Niti besedice o gorju, ki so ga povzročili potem, ko je komandant Žagar tako slavo spevno nagovarjal Dražgošane. Dva mesece kasneje je Žagar od strani Nemcev ustreljen na Malem Rovtu nad Crngrobom. Dejstvo je, da je vodstvo bataljona vedelo, da bodo Dražgoše in njihovi prebivalci plačali visoko ceno, če bodo sami ostali v vasi, a so vseeno ostali. Po krajši bitki so odšli in prepustili vas in njene prebivalce razjarjenim Nemcem. Podobno je že preje nastradala vas Rašica pri Ljubljani. Oba dogodka mečeta slabo luč na partizanski odpor, ki naj bi delal v prid Slovenskega naroda, žal pa je bilo mnogokrat ravno narobe. Zato ni čudno, da je prišlo na Slovenskem do upora proti partiji in s tem proti partizanom.

In kdo je Žager Stane?

Žagar je bil po maturi na učiteljskišči v Gorici vpoklican v vojsko. Po koncu prve svetovne vojne se je udeležil bojev za Koroško. Po izstopu iz vojske je učiteljeval v raznih krajih. Najprej v Žrelcu blizu Celovca, nato v Leskovcu pri Krškem in Gorjah, ter od 1922 do 1940 v Srednji Dobravi. Žagarja je odlikovala velika pedagoška razgledanost in široko pedagoško delovanje. Pod vplivom ruskega pedagoga P.P. Blonskega, katerega del razprave *Delovna šola* je tudi prevedel, je uvajal zasnove delovne šole in v njej povezoval pouk z življenjem okolja. Ustanovil je kmetijsko šolo, organiziral mnoge oblike samoizobraževanja ter spodbujanja za gospodarski, kulturni in družbeni napredek.

Žagar, ki je postal član KPJ 1931, je leta 1936 sodeloval pri organiziranju stavke tekstilnih delavcev v Kranju, nato pri ustanovitvi tekstilne zadruge na Otočah. Po letu 1937 je kot član član CK KPS usmirjal delovanje organizacij KP na Gorenjskem. Njegovi politični nasprotniki so dosegli, da je bil 1940 odpuščen iz učiteljske službe.

Po okupaciji 1941 se je pred aretacijo gestapa umaknil v Ljubljano in tu deloval kot član glavnega štaba NOV in POS. Odgovoren je bil za razvoj NOG na Gorenjskem. Julija 1941 je na

Zgodovinska resnica o Dražgošah

Prispeval Roman Lejsek

Četrtek, 06 Januar 2011 14:52 - Zadnjič posodobljeno Četrtek, 06 Januar 2011 16:13

Gorenjskem vodil priprave na oboroženo vstajo ter skupaj z Gregorčičem vodil nešteto vojaških akcij proti nemškim okupatorjem in preprečeval nasilno izseljevanje prebivalstva. Delal je tudi v pokrajinskem vodstvu OF in KPS; z njimi je prezimil pri *Selški četi*, 27. marca 1942 so bili zaradi izdaje na Malem rovtu (711 m) nad Crngrobom obkoljeni in pri preboju je s 14 soborci padel tudi Žagar.

Ob obletnici njegove smrti so od 1966 do 1990 podeljevali najboljšim slovenskim pedagogom po njem imenovane Žagarjeve nagrade.